

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

2. Anima humana, Humus est Paludosa. Carbo Timoris Domini Symbolum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

mirationis habuit Fundamentum, de quo cū confu-
tarent artifices, auctor fuit Theodorus nobilis Archite-
ctus, cū Chessiphrono Gnosio, ut collocaretur in loco
palustri, ne terræ motus sentiret, aut hiatu subsideret.
Verūm, dubitantibus, quomodo solum firmari posset,
ut fundamentum sustineret, asseruit Theodorus, sub-
ciendos esse carbones, deinde velleribus lanæ calcen-
dum. Ita factum. & sic locus, cū humidus antea esset,
soliditatē accepit, instar saxi, factus immobilis, (a) In
palustri, inquit Plinius, ideo fecere, ne terræ motus sentiret, &
hiatus timeret: rursus, ne in lubrico atque instabili fundamēto
tanta molis locarentur, ante calcatis in ea substravere carbone-
bus: deinde velleribus lanæ. Approbat hunc fundandi mo-
dum Vitruvius (b) in suis architectonicis, quem ad rem
nostram accommodemus.

(a) Diogenes. Pausanias. Plin. lib. 36. cap. 14. (b) Vitruvius lib.
3. cap. 3. & lib. 5. cap. 12.

ARTICVLVS II.

ANIMA HUMANA

Humus est paludosus. Carbo Timoris Domini Symbolum.

ÆDIFICAMUS Domū Sapientiæ in solo palustri. In
sanè rectè concipitur Anima hominis, quæ limosa
est, & obducta perturbationum stagnantium aqua: se-
ccatur facilè ad solis Justitiæ ardorem, in gratiæ peccati-
liaris æstate; licet abundet undis in sæva tentationum
hieme, ac desolationis bruma. Quod autem in humo
paludosa accidit, id in nobis experimur. Sunt in anima
velut coaxantes ranæ passionum, lumbrici affectuum
limus imperfectionum, cænum cogitationum vanitas
marum.

marum. Unde est impura mortua, deses. Verum, in palustri fundamentum non ponitur, nisi fuerit tellus in aquosa, nempe, sine aquâ, quæ vel exsiccata fuerit, vel haustoriis instrumentis educta, vel alium in locum derivata. Accommodatè ad institutum nostrum S. Ambrosius (a) disputans de deserto, in quod secessit Christus Matthæi iv. docet, libenter illum in nobis habitare, velut in Domo Sapientia, quæ est Sapientia Incarnata, cum corporis nostri quasi terram fame squalidam, ac siti aridam reperit. Quare necessarium est, ut humus nostra sit deserta à mundanis deliciis, in via diabolicis concupiscentiis, in aquosa libidinis illecebris. Nimirum alludit ad illud psal. lxxii. *In terra in via & in aquosa, sic in Sancto apparuit tibi.* Simile quid scribit S. Hieronymus, (b) qui censet, neminem esse Dæi habitaculum, nisi prius in eo invenerit terram desertam à vitiis, & in viam adversariis potestatibus, & absque humore ac rheumate vllius libidinis.

Nunc autem, quoniam Anima nostra est velut terra palustris, aquosa, ideoque lubrica & instabilis, quid facto opus, ut fundamentum tantæ molis, quanta est Domus Sapientia, sustineat? Imprimis oportet substernere calcatos carbones. CARBO symbolum est TIMORIS DOMINI. quod ne fingere videamur ex ipsis oraculis divinis est confirmandum. Ex iis autem deducitur, duplici nomine Timorem Domini Carbone, tanquam symbolo, significari. Primo quidè, quia omnia Spiritus sancti dona, inter quæ Timor, ut Carbones igniti concipiuntur, eam ipsam ob causam, ob quam Divinus Spiritus igneis in linguis, id est, carbonibus, in linguarum formam efficitis Apostolorum verticibus insedit. Sive

Secunda Pars.

Bb

quod

(a) S. Amb. ser. 37. edit. veter. vel 39. Rom. aut ser. 77. de temp.
 (b) S. Hieronym. epist. 46.

quod se Patri consubstantialem, simulque Filium Dei vellet ostendere: vocatur enim *Deus Ignis*, Deuteronomii xxxxi. sive quod se vim purgandi, convertendi, consumendi habere hoc symbolo indicaret. Sive quod revera is sit, de quo canit veritatis assertrix Ecclesia:

Fons vivus, IGNIS charitas.

rectè igitur Dona divini Spiritus veluti Carbones animo obijciuntur.

HORUM autem multiplex est usus: nam præterquam quod ad fundamentum Domus Sapientiæ adhibeantur, ut postea explicabitur, ollis eos suis Deus subijcit, calorem iis in aquam frigidissimam, & congelatam inducit, frigus educit, eduliaque in iis constipata epulis de vinæ mentæ parat, quæ sunt bona desideria in animi carbonibus illis benè cocta. Ego certè sæpenumero animam humanam concipio ex Jeremia Propheta, ut Ollam, primùm algidam peccati glacie, mox tepidam Timoris servilis carbonibus substratis, tandemque effervescentem Timoris filialis flamma crepitate. *Factum* inquit Propheta cap. i. Jer. i. 13. *Verbum Domini secundum me, dicens. Quid tu vides? & dixi, Ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis.* Hanc Ollam symbolicè designare animum perversum infidelium Hebræorum estimat S. Gregorius: (a) glaciem autem & frigus, in datam eorundem perfidiam à malo Aquilone provenientem. (b) Ego magis universè, peccatoris cujuslibet oblati cor concipio, instar Ollæ ferreæ, quæ plena sit aqua congelata. Miser homo, qui talem circumfert ollam, sed miseriæ hujus non est remedium, nisi per misericordiam, qua motus Dominus, mittit è cælo carbones, & gelu solvat. Cor hominis criminosi, velut Ollam carbones cœlestes, Dona Sancti Spiritus, & Timoris potest

(a) Homil. 3, in Ezech. (b) lib. 29. Moral. cap. 21.

mum si cingant, solvitur pervicaciæ glacies, obduratio
pauulatim colliquescit per timorem ser vilem: si accedat
initialis, & cum filiali ardor caritatis, cordis intima in-
flammanur, & conversus ad DEUM desinit esse, qui fuit,
& incipit esse, qualem se sentiebat, qui instanter orave-
rat. *Cor mundum crea in me DEUS, & Spiritum rectum innova
in visceribus meis.*

JAM verò, Carbones, Timorem Domini, quem Ser-
vilem dicimus, & ædificii spiritualis est fundamentum,
alio nomine peculiariter exprimunt, quoniam pœnas
impiorum, temporales & æternas, flammam gehenna-
les, DEUM que ut justissimum & severissimum Judicem
malefactorum symbolicè denotant. Ita *Carbones desola-
torios* exponit S. Basilius, considerans illud psalmi cix.
Sagitta potentis acuta cum carbonibus desolatoris, quia deso-
larum faciunt eum, qui pœnas illas sustinet, lxx. Inter-
pretès habent, *ὡς θανάσις ἐν γυνυκοῖς*, quasi desolantes, quod
nimirum desolationem talem inducant, ut omnia redi-
gant in solitudinem, sicut ignis devorans, ædes, civitates,
populos, provincias, omnia. Nebiensis legit, *cum carbo-
nibus genistarum ardentibus gehenna inferius*. Quo indicatur
inferni pœna ignis diutissimè durantis, nempe, in per-
petuum. Idem significavit Nicetas doctus Nazianzeni
Scholiastes, Orat. 42. Interpretans Carbones istos vin-
dices & malos. Rabbi Salomon quoque explicat de
igne gehennæ inextinguibili, quo puniantur Babylonii,
qui vexaverunt in captivitate populum Israël. Alii apud
S. Chrysostomum legunt: *cum carbonibus constipatis*. Non-
nulli, *cum Carbonibus in lecti formam constrictis*. quo nihil
fingi potest accommodatius, ad miserimum damnato-
rum situm inter flammam cubantium exprimendum.
Et passi sunt quid simile Martyres aliqui, in carbonibus
cōstrata culcitra resupinati. S. Hieronymus legit, *Carbo-*

nes juniperorum, Quidam alii, genistarum. Certè juniperorum carbones diutissimè ignem conservant, suntque ardentissimi, & cum videantur foris extincti, redactique in cineres, interius ardent, ut tradunt Plinius & Theophrastus. (a) Confirmat ea S. Isidorus, (b) & inter etymologias hanc adfert de Junipero, quod ab amplo in angustum finiat, ut ignis: sive quod conceptum diutè neat ignem, adeò, (c) ut si primæ ex iis cinere fuerint coactæ, usque ad annum perveniant. Quod vix apud Græcos ignis dicatur pueris norum est: illud etiam in confesso, diutissimè in junipero servari ignem: est enim illius materia densa, pinguis, & quodammodo incorruptibilis. Plinius autè auctor est, cariem vestustate que non sentire: ac templi cujusdam trabes ætate sua durasse, quod annis ante Troiæ excidium ducentis constructum fuerat.

CARBONUM eorundem fit mentio psalmo cxxvii. *Cadent super eos carbones: in ignem deijcies eos: in miseris non subsistent.* Sermo est de supplicio improborum, quod subsistant, carbonibus ignitis in eos immixtis, ut iis obruantur, nec possint oppressi se erigere, at tollere, subsistere. Docent autem gravissimi Interpretes, pertinere hoc ad facinorosos, æternis Carbonum gehennæ incendiis peniendos, ac in gehennales flammæ, unde nunquam eripiantur, aut emergant, deijciendos: ita, ut illa tormentum intoleranda (sic loquuntur) tolerare semper cogantur, & de uno transire ad aliud, absque spe ullâ liberationis. Quod clarissimè significat Chaldaeus Paraphrastes, qui ita vertit, *Cadent super illos carbones de cælo: in ignem gehennæ præcipitabit eos: in foveas scrobium, ex quibus non resurgent vitam æternam.* Vel, ut est in textu, & translatione

Nebi-

(a) Apud Genebr. in psal. 119. 4. negat Lorin. se reperisse apud illos. (b) Isidor. l. 17. Orig. cap. 17. (c) Hoc ridet Scaliger Exerc. 328. in Cardan.

Nebienſis: *Cadent ſuper illos carbone: de cœlo in ignem. & in gehennam precipitabis eos, & in foveas ſcrobium, de quibus non reſurgent: item, in foveas illaqueationis cadent: & non reſurgent ad vitam æternam.* Nonne meritò ad hæc tinniant aures impiorum, quibus acclamari poteſt, quod eſt apud Iſaiam: cap. xxxiii. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante: quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis.* Denique, *Carbones decedentes ſuper damnatos, ſunt;* (a) qui deſignare putant Dæmones, ac etiam damnatos alios, quaſi ruentes ſuper alios, cum faciebus fuliginofis & denigratis ſuper carbones, ut loquitur Jeremias in Threnis: (b) Quod præclare denotat pœnam in inferno demorantium. Et alluditur ad ignem Sodomiticum, quo civitates quinque conflagrarunt, *deſcendente igne in pentapolim, Sapientiæ x. & ad ignem egreſſum à Domino, qui devoravit Nadab, & Abiu filios Aaron, Leviticix. & alios poſtea murmuratores, Numer. xi.* At quoque & habitatores Arnon, Num. xxi. Atque ita periit ob infidelitatem impietatemque ſuam. Olympius Arianus Episcopus in Africâ, dum in balneo S-S. TRINITATEM blaſphemaret: ignito enim triplici jaculo cœlitus proſiliente, multisque videntibus abſumptus eſt. (c) Prætereà, Imperator hæreticus Anaſtaſius. (d) Atque ob improbitatem Hatto Moguntinus Antistes, malæ famæ vir. (e) Senſus itaque illius comminationis eſt. Cavete criminofis, ſagittæ potentis Judicis ſunt acutæ cum carbonibus deſolatoriis, carbones ignitos vobis immittet, & in carbones vos dei ciet, ut, & cadant carbones ſuper vos, & ipſi cadatis in eoſdem, fulminati & cooperti ab illis, perpetuò in iis rotandi.

Bb 3 CAR-

(a) *Martinus Alfernis.* (b) *Thren. 3. 5.* (c) *Sigeber. Chron. Zonaras tom. 3.* (d) *Sigeber. Chron. Crantius Metrop. lib. 2. cap. 25. lib. 3. c. 4.* (e) *Serar, lib. 4. Moguntiac.*

CARBONES itaque isti calcandi sunt in animâ, tanquam in terrâ palustri, ut fiat solum. Fidei fundamento sustinendo idoneum. Clarius meditatione crebrâ suppliciorum, maximè, infernalium, eorumque salutari meru ac formidine, quæ dicitur *Timor Domini Servilis*, Anima peccatoris, quæ ob insitam vanitatem, & affectuum, ac criminum humorem redundantem, instar aquæ, diffluit, exsiccatur, firmaturque: & sic apta redditur, ut Fidei fundamentum suscipiat, sustineat, retineat. Ita enim fit, ut licet anima fuerit antea, ceu terra palustris, tamen in eâ jam nequaquam, ut in lubrico & instabili fundamentum ponatur: stabilitur enim ac solidatur, immò lapidescit, istis in eâ calcatis carbonibus. Quod clarissimè, absque ulla metaphora, docent ædificationis spiritualis Magistri. S. Cyrillus Alexandrinus imprimis, qui lib. 2. cap. 16. sic Isaiam exponens scribit: *Tenendum est, animam DEI Timore, velut muro obseptam forem esse, & quodammodo invictam.* Firmitatem igitur communicat Timor Domini. Quocirca monet Salomon ut firmitatem nostram fortitudinemque in Timore illo sitam putemus. *In Timore fiducia fortitudinis*, inquit Proverbiorum xiv. *Et, qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit, quoniam ipse est spes ejus.* Quod pulchrè atque eleganter deducit Lactantius desumpto ex Philosophicis principio. *Nemo dubitat, inquit, lib. vi. de vero cultu, qui timidi & imbecilli sunt animi, aut dolorem metuere, aut egestatem, aut exilium, aut carcerem, aut mortem: quæ omnia, quisquis non exhorruerit, fortissimus judicatur. Qui autem DEUM metuit illa universa non metuit.* Rectè nam Timor Domini, etiam Servilis, expellit Timorem exilii, servitutis, carceris, egestatis, omnisque alterius rei formidinem: siquidem rimens DEUM, eligit potius mortem, universamque suppliciorum molem sustinere, quàm DEUM

offen-

offendere, Calcatis igitur in anima, ut palustri solo, per Timorem Domini, Carbonibus gehennæ, soliditas obtinetur: nam Carbones isti absument paludis immundæ humorem omnem: hoc enim habet gehennæ Timor, ut observat Climacus gradu ultimo. Sic ergo in anima aptatur ad Fidei fundamentum locandum locus.

ARTICVLVS III.

CARBONES JUDICIS SEVERI,

Lana vellera Patris benigni sunt symbola.

VERUM, Carbonibus istis, ex Architecturæ sacre præscripto, conjungenda sunt Lanæ vellera, quibus magis magisque firmatur animæ solum: id est, ut clarissime dicam, Timori copulanda est Misericordiæ divinæ, per Christum Salvatorem, Fiducia, sine qua minus esset firma substructionis moles. Hoc est, quod docuit Tridentina Synodus, eo loco, in quo egit de Fundamento, quod indirectè, quia dispositivè ad Ædificium spirituale requiritur, id est, de præparationibus ad sanctificationem peccatoris. Postquam enim dixisset: peccatores à Justitiæ divino Timore utiliter concuti, addidit, eosdem tunc ad Misericordiam DEI considerandam se convertendo in spem erigi, fidentes, DEUM sibi propter Christum, propitium fore, sicque paulatim ad justitiam & sanctitatem, perfectam perducere, Sessione VI. cap. 6. Bene autem per *Vellus Lana*, Misericordia, mansuetudo, & longanimitas DEI Opt. Parentis significantur. Est enim *Vellus* ab animalium mansuetissimo, ipsoque Misericordiæ symbolo, Ovicula resectum. Immo,